

sevan tilanahtauden vuoksi kiinnitysrenkaiden säilyttäenistä Mustikkamaalla ehdottomasti välttämättömänä kamari ehdotti, että hakijalle myönnettäisiin hänen vaatimansa 200 markan vuotuinen korvaus sekä että tämä määrä vähennettäisiin hänen vuokramaksustaan, joka siten alenisi 840 markasta 640 markkaan vuodessa. Kaupunginvaltuusto hyväksyi¹⁾ kamarin ehdotuksen.

3. Kaupungille kuuluvain talojen ja rakennusten käyttämistä määrättyihin tarkoituksiin sekä sellaista rakennusten teettämistä ja kunnossapitoa koskevat asiat.

Uuden tulli- ja pakkahuoneen rakentamista koskeva selitys. Tullinylijohdokunta oli senaatille lähettämässään kirjelmässä uudistanut aikaisemmin tekemänsä anomuksen, että kaupungin viranomaiset velvoitettaisiin viipymättä ryhtymään tilavan ja paikkakunnan lähiaikain tarvetta vastaavan uuden pakkahuoneen rakentamiseen ja sisustamiseen. Tämän johdosta ja kaupunginvaltuuston vuonna 1875 anottua ja saatua²⁾ senaatilta luvan olla ryhtymättä asian johdosta enempiin toimenpiteihin, kunnes valtuusto oli ehtinyt venäläiseltä muonituslaitokselta tähän tarkoitukseen saada kaupungille hankituksi kortteliin n:o 54 Länt. rantakadun varrelle rakennetun muonamakasiinin, senaatin siviilitoimituskunta läänin kuvernöörin välityksellä tiedusteli valtuustolta, miten pitkälle mainittu lunastuskysymys oli edistynyt ja oliko sen lopullinen ratkaisu piakkoin odotettavissa.

Kuvernöörille antamassaan selityksessä kaupunginvaltuusto päätti³⁾ huomauttaa, että valtuusto jo vuonna 1875 oli kehoittanut⁴⁾ maistraattia saattamaan neuvottelut, joihin asian johdosta oli ryhdytty Suomen sotilaspiirin piiri-insinöörihallituksen kanssa, päätökseen sellaisella pohjalla, että kaupunki mainitussa korttelissa olevan, tulli- ja pakkahuoneeksi sisustettavaksi aiotun makasiinin korvaukseksi rakennuttaisi ja valmiissa kunnossa luovuttaisi Venäjän valtiolle Siltavuorenrantaan rakennettavan uuden makasiinin. Insinöörihallitus oli tällöin ilmoittanut pääkohdittain hyväksyvänsä valtuuston tarjouksen, mutta oli eräiden makasiinin sijoitusta y. m. koskevien yksityiskohtain suhteen esittänyt joitakin toivomuksia. Tämän johdosta valtuusto vuonna 1876 oli päättänyt⁵⁾ kaikin puolin hyväksyä hallituksen vaatimukset, mistä maistraatille oli annettu tieto, jotta se voisi päättää neuvottelut, mutta sen koommin valtuusto ei ollut saanut mitään tietoa asiasta. Päättäen lähettää tämän selityksen kuvernöörille valtuusto antoi valmisteluvaliokunnalle tehtäväksi³⁾ ehdottaa, mihin toimenpiteisiin valtuuston taholta olisi ryhdyttävä puheena olevan makasiinirakennuksen lunastamista koskevien neuvottelujen jouduttamiseksi.

Myöhemmin saapui kuvernööriltä maistraatin välityksellä ilmoitus, että kenraaliadjutantti Todtleben oli antanut suostumuksensa muonamakasiinin vaihtamiseen uuteen, kaupungin rakennuttamaan makasiiniin, johon mahtuisi 25,000 kulia jauhoja, sekä määrännyt, että insinöörihallituksen tuli laillisessa järjestyksessä esittää asia lopullisesti ratkaistavaksi, minkä määräyksen mainittu hallitus oli ilmoittanut piakkoin panevansa täytäntöön. Tämän tie-

¹⁾ Valt. pöytäk. 18 p. syysk. 14 §. — ²⁾ Ks. s. 38—39. — ³⁾ Valt. pöytäk. 15 p. kesäk. 11 §. — ⁴⁾ Ks. s. 41. — ⁵⁾ S:n s. 122.

donannon kaupunginvaltuusto päätti¹⁾ saattaa siviilitoimituskunnan tietoon.

Uuden teurastamon rakennuttaminen. Valiokunta, jonka kaupunginvaltuusto vuonna 1876 oli asettanut²⁾ valmistelemaan kysymystä uusien teurastamojen rakennuttamisesta, oli mainittuna vuonna antanut mietintönsä³⁾, jonka valtuusto kuitenkin vasta vuonna 1877 otti käsiteltäväkseen.

Valiokunta lausui m. m., että kaupungin teurastamo-olojen uudistamisen tarpeellisuudesta tuskin oli olemassa muuta kuin yksi mielipide, jota vastoin tällaisen uudistuksen toteuttamistavan suhteen voitiin esittää ja puolustaa erilaisia ehdotuksia. Koska kuitenkin kaupungin kolmea teurastamoa, joista yksi oli vuonna 1842 rakennettu, toinen paljoa vanhempi ja kolmas hieman uudempi, ei voitu saattaa ajanmukaiseen kuntoon ilman tuntuvia kustannuksia ja ne joka tapauksessa, jos ne säilytettiin, vaativat melkoisia korjauksia, valiokunta oli sitä mieltä, että ne oli purettava ja uusi teurastamo rakennettava muuante. Teurastamojen poistamista niiden silloisesta paikasta Ruoholahdesta puolusti sekin seikka, että tämä paikka todennäköisesti kävisi liian ahtaaksi ajanmukaiselle teurastamolle siihen kuuluvine asunto- ja ulkoherakennuksineen ja sitäpaitsi sijaitisi itse kaupungissa, vieläpä eräässä sen kauneimmista paikoista, jonka yksityinen rakennus- tai liiketoiminta varmaankin aikanaan haluaisi saada käytettäväkseen, sekä että tuntui olevan sitäkin vähemmän syytä määrätä tämän paikan käyttöä pitkiksi ajoiksi, koska oli herätetty kysymys Hietalahden järjestämisestä kauppasatamaksi ja teurastamon viereiset korttelit n:ot 81 ja 82 sen yhteydessä varattu tehdaslaitteita ja kaupungin vastaisia tarpeita varten. Myöskin terveydellisiä syitä voitiin esittää sitä vastaan, että teurastamo jätettäisiin silloiseen paikkaansa. — Uudelle teurastamolle sopivana paikkana valiokunta kannatti Taivallahden rannalla sijaitsevaa Berga-nimisen huvilan n:o 2 aluetta, josta silloinen vuokraaja saaden vuokran alennusta sekä kohtuullisen korvauksen kustannuksistaan velvoitettaisiin luovuttamaan riittävän laaja alue. Tämä paikka tosin sijaitisi jonkin verran kauempana kaupungin keskustasta kuin siihenastiset teurastamot, mutta oli toisaalta lännestä tapahtuvan lihantuonnin kannalta sikäli sopivampi, ettei teurastuseläimiä tarvinnut ajaa läpi suuren osan kaupunkia, ennenkuin ne pääsivät määräpaikkaansa. Tästä paikasta Bergan huvilan pohjoisrajaa myöten kaupunkiin vievä tie oli sellaisenaan hyvä; kuitenkin siellä ei ollut valaisutusta pimeänä vuodenaikana, ja myöskin tien lumiaurauksessa oli talvisin siihen asti ollut paljon toivomisen varaa, mutta nämä epäkohdat voitiin ja täytyikin korjata. Muuten paikka sijaitisi riittävän syvän veden ääressä ja tarjosi hyvän rakennusperustan sekä rakennustöihin tarvittavan hiekan ja kiven. — Taivallahden uusi teurastamo oli valiokunnan mielestä suunniteltava niin suureksi, että siinä voitiin teurastaa 75 eläintä päivässä. Laitoksen tuli käsittää seuraavat rakennukset: 1) hirsinen teurastamorakennus, jossa olisi suuri teurastuhuone, jonka lattia olisi kivistä tai sementillä rapattu ja jonka seinät neljän tuuman korkeuteen olisivat päällystetyt tiilillä ja sementtirappauksella, yksi suurehko tai useita pieniä keittohuoneita kiinnimuurattuine patoineen ja sementtilattioineen sekä 30 pientä teurastustuotteiden säilytys-huonetta; 2) laudoista rakennettu eläintalli, johon sukupolet tarpeellisesti toisistaan erottaessa mahtuisi 100 eläintä, rehu-ullakkoineen; 3) hirsinen asuinrakennus, jossa olisi kaksi huonetta, konttorin ja keittiön käsittävä huoneisto laitoksen johtajalle sekä kolme huonetta teurastajille; sekä 4) neliosastoinen

¹⁾ Valt. pöytäk. 14 p. elok. 25 §. — ²⁾ Ks. s. 122. — ³⁾ Valt. pain. asiakirj. n:o 1.

laudoista rakennettu halkovaja. Näiden rakennusten lattiapinta-alan valiokunta oli arvioinut yhteensä n. 5,030 neliökyyräksi. Lisäksi olisi laitos varustettava pumppulaitteella ja rakennettava siten, että siinä voitiin noudattaa mahdollisimman suurta siisteyttä ja erittäinkin kaikki teurastusjätteet hyvin usein kuljettaa pois vetojuhdilla ja sopivilla kuljetusneuvoilla. Siihen asti tähän tarkoitukseen käytetty proomukuljetus ei ollut suositeltavaa, osaksi koska proomujen kunnossapito kävi kalliiksi, osaksi koska ne suuren kokonsa takia joutuivat odottamaan kuorman täyttymistä ja siten viivyttivät jätteiden poiskuljetusta ja lopuksi, koska niiden käyttäminen talvella oli mahdotonta. Näin ollen valiokunta oli sitä mieltä, että rakennuksia ei tarvinnut sijoittaa osaksikaan veden yläpuolelle; tarpeellinen vesimäärä saataisiin pumppulaitteen avulla. Kaikki laitoksen kuuluvat rakennukset olisi sijoitettava aidatulle pihamaalle. — Laitoksen hallinnosta valiokunta huomautti, että tarpeellisen järjestyksen aikaansaamiseksi ja jotta teurastuseläinten käsittely voitaisiin järjestää mahdollisimman tuskattomaksi, oli aivan välttämätöntä ottaa laitoksen palvelukseen kaupungin palkkaama tarkastaja eli johtaja. Itse teurastustyön suorittaisivat yleensä teurastajat, jotka asuisivat laitoksessa ja maksaisivat kaupungille vuokraa, mutta kantaisivat eläinten omistajilta taksan mukaiset maksut. — Lopuksi valiokunta oli laatinut luonnoksen laitoksen järjestyssäännöiksi ja ehdotuksen osin kaupungille itse teurastuslaitoksen käyttämisestä sekä varastoimisesta ja punnitsemisesta, osin laitoksen palveluksessa oleville teurastajille teurastuksesta suoritettavien maksujen taksaksi. — Valiokunta ehdotti:

että Ruoholahdessa olevat kaupungin teurastushuoneet purettaisiin ja niiden sijaan rakennettaisiin uusi teurastuslaitos lähinnä Taivallahtea sijaitsevalle Bergan huvilan n:o 62 alueelle, jonka kaupunki asianmukaisessa järjestyksessä ottaisi takaisin haltuunsa;

että uusi teurastuslaitos alistettaisiin johtajan valvontaan ja että ainoastaan erityiset laitoksen palvelukseen otetut teurastajat tai muut siihen kykenevät henkilöt saisivat siellä suorittaa teurastusta noudattaen mahdollisimman suurta siisteyttä ja mikäli mahdollista välttämättä eläinten rääkkäämistä;

että teurastuslaitos suunnittelaisiin riittäväksi keskimäärin 75 eläimen teurastamiseen päivässä ja käsittäisi edellä mainitut rakennukset sekä varustettaisiin pumppulaitteella ja rakennettaisiin siten, että siinä voitiin noudattaa mahdollisimman suurta siisteyttä ja varsinkin kaikki teurastusjätteet kuljettaa pois hyvin usein ajojuhdilla ja sopivilla kuljetusneuvoilla;

että maistraattia kehoitettaisiin ensi tilassa antamaan laatia ja lähettämään kaupunginvaltuustolle uuden laitoksen piirustukset kustannusarvioineen, jolloin oli otettava huomioon, että silloisten teurastuslaitosten puuainetta oli mikäli mahdollista käytettävä uusiin rakennuksiin, kuitenkin siten, että yksi teurastushuone voi jäädä paikoilleen, kunnes uusi laitos saatiin käyttökuuntoon; sekä

että rahatoimikamaria kehoitettaisiin aikanaan antamaan valtuustolle ehdotus järjestyssäännöiksi sekä laitoksen käyttämistaksaksi, joita koskevat valiokunnan ehdotukset oli saatettava kamarin tietoon.

Valiokunnan mietintöön liittyi teurastajamestari C. Lindrothin esittämä vastalause, jossa tämä m. m. lausui mielipiteenään, että Taivallahden rannalta ehdotettu paikka oli aivan sopimaton teurastuslaitokselle ja että silloiset teurastushuoneet tarpeellisesti korjattuina ja lisättyinä vielä kauan voisivat täyttää tarkoituksensa. Jos Taivallahden teurastamo kuitenkin rakennettiin, vastalauseen esittäjä, joka pelkäsi tämän laitoksen käyttömaksujen tulevan

liian suuriksi, halusi pidättää kaupungin teurastajille ja muille asukkailla oikeuden teurastusten toimittamiseen kaupungin ulkopuolella.

Kaupunginvaltuuston tämän jälkeen lähetettyä¹⁾ asian rahatoimikamariin tämä lausunossaan yhtyi²⁾ valiokunnan ehdotukseen uuden teurastamon rakentamisesta Taivallahteen, mutta puolsi sen rakennuttamista suunnitelmaa tuntuvasti supistaen. Lausuntoon liitettyjen, kamarin toimesta laadittujen piirustusten mukaisesti laitoksen tuli käsittää seuraavat rakennukset: 1) kaksi teurastushuonetta, joissa kummassakin voitaisiin teurastaa 20 eläintä päivittäin; 2) tilava keittuhuone, jossa olisi nelipatainen liesi ja joka sijaitisi teurastushuoneiden välissä ja olisi käytävillä niihin yhdistetty; 3) 28 pienehköä säilytysaittaa näiden käytävien kummallakin puolella; 4) talli 60 eläimelle; 5) talousrakennus, jossa tuli olla kaksi huonetta ja keittiö laitoksen päällismiehelle, yksi huone kaupungin teurastamorengeille, yksi yhteinen huone asianomaisten teurastajamestarien rengeille ja pienehkö huone annettavaksi vuokralle; sekä 6) tarpeelliset halkovajat ja ulkokuoneet. Rakennustyön kustannusarvio päättyi 62,500 markkaan, mutta näytti voitavan alentaa 60,000 markkaan. Teurastamon korkeammalla sijaitsevien merenpuoleisten osien alle olisi järjestettävä läpikäytävä, jonka kautta sopivilla ajoneuvoilla kaupungin toimesta kuljetettaisiin pois kaikki jätteet, ja tähän voitaisiin sopivasti käyttää läheisen vaivaistalon hevosia, joten jätteet tulisivat vaivaistalon maanviljelyksen hyväksi. Laitoksen hoidosta valiokunta ehdotti, että päällismies velvoitettaisiin pitämään kirjaa teurastetuista eläimistä ja teurastusmaksuista, kuukausittain kirjoittamaan laskut kehoittaen asianomaisia eläinten omistajia maksamaan ne kamarin konttoriin ja kuukausittain lähettämään kamarille luettelon laskuista sekä että teurastamorengein tuli avustaa päällismiestä järjestyksen ylläpitämisessä ja siisteyden noudattamisessa paikalla. Kamarin lausunnon mukana lähetettiin sitäpaitsi seuraava laskelma laitoksen vuotuisista menoista ja tuloista

Menot:

1 päällismies, palkka	1,200:—	
1 teurastamorenki, palkka	500:—	
Halot ja valaistus	300:—	
Rakennusten ylläpito	500:—	
Jätteiden poiskuljettaminen	900:—	3,400:—
Perustamiskustannusten korko ja kuoletus		3,600:—
	Yhteensä Smk	7,000:—

Tulot:

Teurastusmaksut 1,000 härästä à 1: 50	1,500:—
» 4,000 nautaeläimestä à 1: 25	5,000:—
» 200 siasta à 1: 50	300:—
» 300 à 350 pienemmästä eläimestä à —: 60	200:—
	Yhteensä Smk 7,000:—

Samalla kuin rahatoimikamarin lausunto esitettiin kaupunginvaltuustolle kymmenen kaupungin teurastajamestarin lähettämä kirjelmä, jossa nämä lausuiivat, että he tutustuttuaan kamarin piirustuksiin ja ehdotuksiin olivat

¹⁾ Valt. pöytäk. 23 p. tammik. 1 §. — ²⁾ S:n 11 p. jouluk. 10 §.

havainneet ne joillakin osillaan sopimattomiksi ja ehdotetut teurastamon käyttömaksut liian suuriksi sekä anoivat lupaa saada johonkin sopivaan vuokrattomaan paikkaan itse omalla kustannuksellaan rakennuttaa ja sen jälkeen kohtuullisista maksuista luovuttaa yleisön käytettäväksi ajanmukaisia teurastushuoneita. Kaupunginvaltuusto päätti¹⁾ palauttaa asian kamariin uuden lausunnon antamista varten. Tämä ei kuitenkaan saapunut kertomusvuoden kuluessa.

Tulevan kuumesairaalan asemapiirros. Valiokunta, jonka kaupunginvaltuusto aikaisemmin oli asettanut²⁾ valmistelemaan kuumesairaalan sijoituskysymystä, oli valtuuston myöhemmin määrättyä³⁾ erään Ruoholahden alueen luovutettavaksi kunnallisen terveydenhoidon tarpeisiin toimittanut paikalla katselmuksen pitäen silmällä vastaisten rakennusten sopivinta sijoittamista. Valiokunta oli tällöin havainnut, että sairaalalle tarpeelliset rakennukset oli sijoitettava keskelle niille määrättyä aluetta, muutamain kallioisten mäkien väliselle tasaiselle paikalle, kun taas lähempänä rantaa sijaitseva, osaksi hiekkakuoppina oleva maa olisi varattava vastaisille puuistutuksille. Anomuksesta valiokunta valtuutettiin⁴⁾ antamaan laatia rakennuspiirustusten laatimista varten tarpeellinen asemapiirros, josta maaston laatu ihnenisi, minkä jälkeen valiokunnan oli lähetettävä valtuustolle ensi sijassa teetettävien rakennusten sijoitusehdotus.

Uuden ruumiinavaushuoneen rakennuttaminen. Maistraatin tekemän esityksen, joka koski uuden ruumiinavaushuoneen rakennuttamista uuden luterilaisen hautausmaan luo ja johon oli liittynyt v. t. kaupungininsinöörin C. Reuterin laatima rakennuksen piirustus kustannusarvioineen, kaupunginvaltuusto vuonna 1876 oli lähettänyt⁵⁾ lausunnon antamista varten valiokuntaan, jonka erityisesti tuli ottaa harkittavakseen, miten paljon rakennus aiheuttaisi kustannuksia, jos se tehtäisiin kivistä.

Vuonna 1877 antamassaan lausunnossa valiokunta ehdotti ruumiinavaushuoneen teetettäväksi puusta sekä laadittujen piirustusten mukaisesti, kuitenkin sellaisin lisäyksin, että joko rakennuksen alle tai sen lähelle järjestettäisiin krypta eli kellari ruumiiden säilyttämistä varten. Valiokunta arvioi rakennuksen ehdotettuine kryptoineen tulevan maksamaan 2,800 markkaa kustannusarvioon merkityn määrän ollessa 2,392 markkaa. Rakennuksen teettämistä kivistä, mikä lisäisi kustannuksia vieläkin 2,800 markkaa, valiokunta piti tarpeettomana. Koska kaupunginvaltuusto sillävälillä oli osoittanut³⁾ tontti-paikau kuumesairaalan rakennuttamista varten, valiokunta lopuksi esitti, että ruumiinavaushuone mieluummin teetettäisiin sairaalan tontille, jolloin sitä sopivasti voitaisiin käyttää sairaalankin tarpeisiin. — Valiokunnan ehdotuksesta valtuusto päätti⁶⁾ edellä mainitun muutoksen hyväksyä uuden ruumiinavaushuoneen piirustukset kustannusarvioineen sekä antaa rakentaa sen kivistä uudelle sairaalatontille; paikkakysymyksen ja muiden yksityiskohtain tarkkaa määräämistä varten asia lähetettiin kuumesairaalan tonttikysymystä käsitelleeseen valiokuntaan²⁾.

Myöhemmin tämä valiokunta kunnallisen terveydenhoidon tarpeisiin teetettävien rakennusten paikkakysymystä käsittelevässä mietinnössään⁷⁾ ehdotti, että ruumiinavaushuone sijoitettaisiin edellä mainitulle tontille ja arvioi kaupunginvaltuuston päätöksen mukaisesti rakennuksen alle tai vie-

¹⁾ Valt. pöytäk. 28 p. jouluk. 3 §. — ²⁾ Ks. s. 93. — ³⁾ S:n s. 217. — ⁴⁾ Valt. pöytäk. 29 p. toukok. 19 §. — ⁵⁾ Ks. s. 122. — ⁶⁾ Valt. pöytäk. 15 p. helmik. 8 §. — ⁷⁾ Valt. pain. asiakirj. n:o 5.

reen teetettävän kellarin eli kryptan rakennuskustannukset 700: 60 markaksi. — Valiokunnan ehdotuksen mukaisesti valtuusto sen jälkeen hyväksyen uuden ruumiinavaushuoneen paikan ja uuden kustannusarvion antoi rahatoimikamarille tehtäväksi¹⁾ joko v. t. kaupungininsinööriin tai erityisen arkkitehdin apua käyttäen huolehtia rakennuksen tettämisestä niin kiireisesti, että se jo ennen kesäkuun 15 p:ää valmistuisi tarkoitukseensa käytettäväksi.

Oman talon rakennuttaminen reaalikoululle. Reaalikoulun kouluneuvosto oli maistraatilta anonut toimenpiteihin ryhtymistä oman talon rakennuttamiseksi kaupungin kustannuksella mainitulle koululle ja tällöin sopivina paikoina maininnut Korkeavuorenkadun varrella sijaitsevat vuokratontit n:ot 19 (osoite n:o 21), 16 ja 14, joista ensiksi mainittu oli korttelissa n:o 104 Kultakalassa ja molemmat viimeksi mainitut korttelissa n:o 106 Sillissä. Puoltaen esitystä maistraatti samalla huomautti, että rahatoimikamari jo oli tarjonnut ensiksi mainitun tontin lunastettavaksi, minkä vuoksi kaupunginvaltuuston olisi kiellettävä kamaria myymästä sitä, ennenkuin asia oli ratkaistu. Valtuusto lähetti²⁾ asian rahatoimikamariin, jonka tuli antaa lausuntonsa ehdotettujen tonttien sopivaisuudesta sekä siitä, olisiko mahdollisesti muitakin tontteja käytettävissä kyseiseen tarkoitukseen, minkä ohessa kamarin tuli lausua mielipiteensä rakennustavasta ja muista siihen liittyvistä seikoista. Samalla valtuusto päätti kehoittaa kamaria toistaiseksi peruuttamaan ensiksi mainitun tontin myynnin. Kamari ei antanut lausuntoaan kertomusvuoden aikana.

Huoneiston hankkiminen kansankirjastolle ja lukusalille. Helsingin anniskeluosakeyhtiön hallitus oli yhtiön vuoden 1876 säästöstä osoittanut kansankirjaston ja lukusalin rakennusrahastoksi 61,405: 29 markkaa ja suorittanut tämän rahamäärän kaupunginkassaan lausuen toivomuksenaan, että kaupungin viranomaiset ryhtyisivät toimenpiteihin tilavan, valoisan ja siistin huoneiston hankkimiseksi mainituille laitoksille vapaaehtoisen palokunnan tai taideteollisuusyhdistyksen suunnitelluista rakennuksista tai oman talon aikaansaamiseksi niille. Ilmoittaen tämän maistraatti alisti asian kaupunginvaltuuston käsiteltäväksi ja ehdotti samalla puolestaan, että tällainen huoneisto varattaisiin vapaaehtoisen palokunnan Kasarminkadun varrelle suunnitellusta rakennuksesta. Tätä varten olisi ensi tilassa esitettävä tarjous palokunnan toimikunnalle, ennenkuin rakennuksen piirustukset ehdittiin laatia, jotta palokunnalla, jos se oli siihen halukas, olisi tilaisuus järjestää rakennuksensa siten, että puheena oleva huoneisto voitiin siihen sijoittaa. Valtuusto lähetti³⁾ asian valiokuntaan, johon valittiin⁴⁾ vtt Lagerborg ja C. G. Estlander sekä filosofianmaisteri K. F. Heikel. Valiokunta ei kuitenkaan vuoden varrella antanut mietintöään, mikä näyttää johtuneen siitä, että valtuusto sittemmin ratkaisi⁵⁾ kysymyksen talon rakennuttamisesta vapaaehtoiselle palokunnalle Kasarminkadun varrelle kielteiseen suuntaan. Sitävastoin valtuusto pitäen silmällä sitä mahdollisuutta, että kansankirjastolle ja lukusalille rakennettaisiin oma talo, päätti⁶⁾ toistaiseksi peruuttaa Hakasalmenkadun tontin n:o 1 (osoite n:o 3) myynnin ja hankkia rahatoimikamarilta lausunnon tästä asiasta.

Virkahuoneen hankkiminen majoitustoimikunnalle. Majoitustoimikunnan esittämän anomuksen, että sille hankittaisiin oma virkahuone, kaupungin-

¹⁾ Valt. pöytäk. 13 p. maalisk. 1 §. — ²⁾ S:n 24 p. lokak. 14 §. — ³⁾ S:n 29 p. toukok. 26 §. — ⁴⁾ S:n 22 p. kesäk. 12 §. — ⁵⁾ S:n s. 220 ja seur. — ⁶⁾ Ks. s. 226.

valtuusto lähetti ¹⁾ valiokuntaan, joka oli asetettu ²⁾ käsittelemään kysymystä mainitun komitean uudesta johtosäännöstä. Mietinnössään ³⁾ tämä valiokunta kuitenkin ilmoitti, että toimikunnan toivomus sittemmin oli tyydytetty, minkä vuoksi valiokunnan ei enää tarvinnut antaa lausuntoa asiasta.

Lausuntoja työväenasuntojen rakennuttamisesta. V. t. kaupunginlääkäri ja kaupungin alipoliisimestari olivat tammikuussa 1876 panneet toimeen tarkastuksen kaupungissa olevissa kauppias M. Antipoffin taloissa, joissa asui yksinomaan työväkeä. Oheenliittäen selonteon tästä tarkastuksesta ja sanomalehtikirjoituksen, joka koski Turussa vireille pantua ehdotusta työväenasuntojen rakentamisesta n. s. Mühlhausenin järjestelmän mukaisesti sekä viitaten kaupungissa vallitsevaan suureen ja varsinkin työväenluokkaa koskevaan asuntojen puutteeseen läänin kuvernööri sen jälkeen s. v. oli senaattilta anonut, että valtion varoista osoitettaisiin 250,000 markkaa erityiseksi työväenasuntojen rakennusrahostoksi, josta annettaisiin lainoja samoin ehdoin kuin valtion aikaisemmin myöntämät rakennuslainat; kuvernööri oli tällöin puoltanut edellä mainitun rakennusjärjestelmän noudattamista. Tämän johdosta senaatti pyysi kaupunginvaltuustoa lausumaan asiasta mielipiteensä ja ehdottamaan, minkä järjestelmän mukaan, miten laajoiksi ja mihin paikkoihin kyseiset työväenasunnot sopivimmin olisi rakennettava ja miten niitä sittemmin olisi hoidettava sekä mitä asiassa muuten olisi otettava huomioon. Valtuusto lähetti ⁴⁾ asian valiokuntaan, johon jäseniksi tulivat ⁵⁾ vtt Brummer, Bergroth, Qvist ja Grönqvist.

Sittemmin antamassaan mietinnössä ⁶⁾ valiokunta huomautti, että tietlävästi ei voitu olla eri mieliä ankaran asuntopulan poistamisen tarpeellisuudesta. Hallituksen aikomusta yleisistä varoista myönnettyillä lainoilla rohkaista työväenasuntojen rakennuttamista tarkoittavaa yksityistä yritteliäisyyttä oli senvuoksi mielihyvin tervehdittävä. — Määrätyn suunnitelman laatiminen lällaisten asuntojen rakentamista varten aiheutti kuitenkin melkoisia vaikeuksia. Mühlhausenin järjestelmä oli tosin siellä, missä se oli toteutettavissa, omansa antamaan työläisille viihtyisän oman kodin tunteen, edistämään hyvää järjestystä ja vaikuttamaan siveellisyyttä kohottavasti. Toisaalta tämän järjestelmän toteuttaminen vaati edellytyksiä, joita paikkakunnalla ei vielä ollut olemassa. Siellä, missä teollisuus oli saanut lujan jalansijan, missä tuotanto ja kulutus olivat kehittyneet tasaisiksi ja varmoiksi ja missä työnantajilla sen johdosta oli työssään luvultaan tasaisena pysyvä työntekijäjoukko ja jo oman etunsa vuoksi syytä saada töissään pysymään tästä joukosta ne, jotka olivat saavuttaneet kohtalaisen taitavuuden ammatissaan, siellä voitiin työläisetkin havaita halukkaiksi oman asunnon saamiseksi alistumaan ponnistuksiin ja uhrauksiin muiden jokapäiväisten tarpeiden tyydyttämisessä. Helsingiltä puuttuivat useat näistä edellytyksistä. Teollisuus oli täällä vielä nuori, ja useimmissa sen haaroissa ei tuotannon suuruutta ja eikä siis myöskään tarvittavaa työntekijämäärää voitu pitkäksi ajaksi eteenpäin arvioida. Useimpien työntekijäin taloudellinen asema pakotti heidät valitsemaan mahdollisimman halvan asunnon, olipa se sitten terveydellisessä suhteessa, mukavuuksiltaan ja viihtyisyydeltään millainen tahansa. Ja koska Mühlhausenin järjestelmän mukaiset rakennukset epäilemättä kävivät kalliummiksi, ei sen noudattamista valiokunnan mielestä ollut määrättävä ehdoksi lainan saamiselle vastaisesta rakennusrahostosta, vaan oli tämä asia jätettävä lainaa

¹⁾ Valt. pöytäk. 2 p. toukok. 14 §. — ²⁾ Ks. s. 304. — ³⁾ Valt. pain. asiakirj. n:o 18. —

⁴⁾ Valt. pöytäk. 23 p. tammik. 3 §. — ⁵⁾ S:n s:n 26 §. — ⁶⁾ Valt. pain. asiakirj. n:o 6.

haluavien vapaasti ratkaistavaksi. Kuitenkin tuntui siltä, että ne lainahakemukset, joissa sitouduttiin rakennuksia teetettäessä noudattamaan tätä järjestelmää, ansaitsivat erikoista huomiota, minkä vuoksi niihin ensi sijassa olisi myönnettävä. — Rakennettavien asuntojen laadusta muissa suhteissa valiokunta ei katsonut kaupunginvaltuuston olevan annettava mitään seikkaperäistä ehdotusta, koska se voisi ehkäistä vapaata yritteliäisyyttä ja siten vaikeuttaa tarkoituksen saavuttamista. Tähän kuuluvat seikat olisi mieluummin käsiteltävä ja ratkaistava in casu. — Kuvernöörin kyseisille rakennuksille ehdottamia paikkoja, Mejlansin tilaa ja n. s. Janssonin viljelyksiä, valiokunta ei pitänyt oikein sopivina, koska ne sijaitsivat liian etäällä itse kaupungista ja olivat varattavat muihin tarkoituksiin. Sitä vastoin valiokunta oli kohdistanut huomionsa erääseen paikkaan, joka erittäin hyvin soveltui Mühlhausenin järjestelmän mukaisille rakennuksille, nim. siihen osaan Lugnet-huvilan aluetta, jonka käyttöä ei vielä ollut määrätty, ja katsoi senvuoksi, että valtuuston olisi määrättyksi lyhyehköksi ajaksi varattava tämä osa mainittuun tarkoitukseen.

Valiokunnan mietinnön ilmestyttyä ¹⁾ painosta kaupunginvaltuusto valiokunnan ehdotuksen mukaisesti päätti ²⁾ lausunnossaan puoltaa rakennuslainain antamista työväenasuntojen rakennuttamiseksi paikkakunnalle tällöin ennakolta määräämättä Mühlhausenin tai mitään muutakaan järjestelmää noudatettavaksi ja antamatta mitään määräyksiä rakennusten laajuudesta, paikasta tai laadusta. Samalla valtuusto niinikään valiokunnan ehdotuksesta päätti ilmoittaa, että valtuusto, joka sekin oli katsonut Mühlhausenin järjestelmän ansaitsevan erityistä huomiota, oli varannut tätä järjestelmää noudattaville rakennusyrityksille vuoden 1878 heinäkuun 1 p:ään asti sen Lugnet-huvilan alueen, joka sijaitti Ruoholahdenkadun, Köydenpunojan kadun luoteisen jatkeen, jo olemassa olevien työväenasuntojen luoteenpuoleisen rajaviivan lounaaseen vievän jatkeen sekä mainittujen työväenasuntojen ja lastenkodin alueen lounaanpuoleisen rajaviivan ynnä sen pidennyksen välillä ja käsitti n. 4 tynnyrialaa maata.

Samasta kysymyksestä oli sillävälän kuvernöörille saapunut lausunto myöskin maistraatilta, joka m. m. oli sitä mieltä, ettei valtion olisi suoranaisesti avustettava asuntojen hankkimista työläisille, vaan että hallituksen mieluummin olisi asutopulan poistamiseksi myönnettävä Helsingin kunnalle koroton laina VI ja VII kaupunginosan pikaista järjestelyä varten, jotta kaupungin vähävaraiset asukkaat voisivat näihin osiin kaupunkia teettää uudisrakennuksia, minkä ohessa maistraatti oli ollut sitä mieltä, että viertoteiden varsilla sijaitsevat huvilat olisi jaettava vuokratonteiksi niiden välitse kulkevine katuineen ja teineen, jotta työläiset voisivat sinne rakentaa itselleen omia asuntoja. Kaikki nämä alueet tulisivat siten yhteiskunnan enemmittä toimenpiteittä rakennetuiksi ja asuntojen puute poistetuksi. Ellei näitä ehdotuksia otettu huomioon, maistraatti katsoi myöskin rakennuslainain myöntämisen voivan edistää työväenasuntojen rakennuttamista ja puolsi lämpimästi Mühlhausenin järjestelmää, mutta oli sitä mieltä, että lainat olisi annettava asianmukaisesti järjestetyille, asuntojen hankkimista varten perustetuille työntekijäin yhdistyksille tai myöskin yksityisille teollisuuslaitosten omistajille tai tällaisten omistajain yhtymille ehdoin, että nämä sitoutuivat omaa voittoa tavoittelematta rakennuttamaan asuntotaloja työläisille.

¹⁾ Valt. pöytäk. 13 p. maalisk. 2 §. — ²⁾ S:n 27 p. maalisk. 7 §.

Kuvernöörin vielä pyydettyä kaupunginvaltuuston lausuntoa maistraatin lausunnossaan esittämistä ehdotuksista valtuusto uudestaan lähetti¹⁾ asian aikaisemmin asetettuun valiokuntaan. Uudessa lausunnossaan tämä huomautti, että maistraatin ehdotus kaupungin asteettaisen laajentamisen ja yleisen asuntopulan poistamisen kannalta oli hyvin huomattava ja ansaitsi tulla pian toteutetuksi, saatiinpa siihen valtiolta avustusta tai ei. Valiokunta ei kuitenkaan voinut antaa tälle ehdotukselle sanottavaa merkitystä työväenasuntojen puutteen nopeana poistamiskeinona, koska pakostakin täytyi kulua useita vuosia, ennenkuin ehdotetut, osin hyvin kalliiset rakennuspaikat voitiin saada järjestellyiksi ja tasoitetuiksi, ja sitäpaitsi oli epäiltävää, voisivatko yksityiset työväenluokkaan kuuluvat henkilöt saada hankituksi tarpeellisia varoja lähiaikoina rakentaakseen asuntoja niin runsaasti kuin tarve ehdottomasti vaati. Mikäli valiokunnalla oli tiedossaan, oli lukuisain uuraitten, kelpo työläisten edelleenkin pakko asua mitä kurjimmissa hökkeleissä, vieläpä ajoittain olla vailla kattoa suojakseen. Tällainen epäkohta voitiin saada nopeasti korjatuksi ainoastaan myöntämällä edullisia rakennuslainoja. Lisäksi useimmat viertoteiden varsilla olevista huviloista olivat annetut vuokralle pitkäkokoiksi ajaksi, osaksi myös myöntämällä ehdoton oikeus vuokran pidennykseen. — Mitä taas tuli maistraatin ehdottamiin rakennuslainan myöntämisen ehtoihin, valiokunta piti koko ajatusta kuolleena syntyneenä, jos tällaisia ehtoja määrättiin. Työntekijäin yhdistykset eivät näet ainakaan vielä pitkiin aikoihin voineet saavuttaa niin kiinteää järjestelyä eivätkä antaa sellaista vakuutta, joka oli vaadittava valtionlainoista, eikä teollisuuslaitosten omistajilta silloisten liikeolojen vallitessa voinut varmasti odottaa apua, varsinkaan koska useimmat heistä jo olivat osallistuneet aikaisempiin työväenasuntoyrityksiin. Uusien työväenasuntojen, myöskin Mühlhausenin järjestelmän mukaisten, aikaansaamisen tuli tapahtua liikeperiaatteiden mukaisesti, sillä muuten yrityksestä helposti tuli kallis kokeilu, joka moniksi ajoiksi pelottaisi ryhtymästä uusiin samaa tarkoittaviin hankkeisiin. — Koska siis maistraatin ehdotus, niin tärkeä merkitys kuin sillä olikin kaupungin vastaiselle asteettaiselle järjestelylle ja rakennuttamiselle uuden kaupunginasemakaavan mukaisesti, ei näyttänyt voivan poistaa tukalaa työväenasuntojen puutetta, vaan näytti jäävän syrjään kuvernöörin tarkoittamasta päämäärästä, ja koska maistraatin valtuuston ensimmäistä lausuntoa vastaan tekemille huomautuksille ei valiokunnan mielestä voinut antaa ratkaisevaa merkitystä, valiokunta oli sitä mieltä, että valtuuston tuli pysyä kysymyksestä aikaisemmin antamassaan lausunnossa.

Asiaa uudestaan esiteltäessä kaupunginvaltuusto valiokunnan ehdotuksen mukaisesti päätti²⁾ kuvernöörille annettavassa uudessa lausunnossaan tuoden esiin valiokunnan esittämät näkökohdat pysyä aikaisemmin omaksumallaan kannalla.

Raatihuoneen muutosrakennustyöt ja korjaukset y. m. Lisätilan hankkimiseksi raatihuoneeseen sijoitetuille virastoille kaupunginvaltuusto vuonna 1876 oli päättänyt³⁾ vähintään kolmen vuoden ajaksi vuokrata kaupungille Aleksanterinkadun talon n:o 22 ajoportin kummallakin puolella olevat huoneistot sekä hankkia v. t. kaupungininsinööriltä raatihuoneen itäiseen kylkirakennukseen rakennettavan lisäkerroksen piirustukset kustannusarvioineen. Rahatoimikamarin v. t. kaupungininsinöörin esityksestä annettua mainitun piirustuksen ja kustannusarvion laatimisen toimeksi arkkitehti C. Th. Höi-

1) Valt. pöytäk. 22 p. kesäk. 7 a §. — 2) S:n 24 p. lokak. 4 §. — 3) Ks. s. 118.

jerille, joka myöskin oli saanut tehtäväkseen laatia sillävälän viideksi vuodeksi kesäkuun 1 p:stä 1877 lukien vuokralle otetuissa edellä mainitun talon huoneistoissa suoritettavien sisustustöiden piirustukset kustannusarvioineen arkkitehti Höijer antoi kamarille seuraavien töiden piirustukset ja kustannusarviot:

1) raatihuoneen itäisen kylkirakennuksen muutos ja korotus, joka paitsi joitakin ensimmäisessä kerroksessa olevia taloushuoneita ja toisessa kerroksessa olevaa raatihuoneen vahtimestarin asuntoa käsittäisi kahden kerroksen läpi ulottuvan huutokauppakamarin huoneen sekä kuusi vankilahuonetta ja rukoussalin kolmannessa kerroksessa, mistä kaikesta arvioitiin olevan kustannuksia 90,000 markkaa;

2) raatihuoneen läntisen kylkirakennuksen muutosrakennus tilan hankkimiseksi rahatoimikamarille ja sen konttorille sekä rakennuskonttorille 8,000 markaksi arvioiduin kustannuksin; sekä vaihtoehtoisesti:

3) Aleksanterinkadun talon n:o 22 pohjakerroksen muuttaminen rahatoimikamarin ja sen konttorin tarpeisiin siten, että ajoportista vasemmalle olevat huoneet järjestettäisiin rahatoimikonttorille ja portista oikealle olevat rahatoimikamarille, kaikki tämä 8,700 markaksi arvioiduin kustannuksin, mutta jos ainoastaan viimeksi mainitut huoneet järjestettiin kuntoon, lähes 4,000 markan kustannuksin.

Lähetäten piirustukset ja kustannusarviot kaupunginvaltuustolle kamari samalla ilmoitti, että jos huutokauppakamarin silloinen huoneisto järjestettiin rahatoimikonttorin huoneistoksi ja Aleksanterinkadun talon n:o 22 ajoportista vasemmalle olevat huoneet luovutettiin rahatoimikamarille ja avaamalla ovi raatihuonerakennukseen yhdistettiin rahatoimikonttorille aiottuihin huoneihin, tästä muutoksesta aiheutuvat kustannukset nousivat n. 10,000 markkaan. Kamari puolestaan ei kuitenkaan voinut puoltaa mitään edellä mainituista korotus- ja muutosrakennustöistä, vaan ehdotti toistaiseksi ainoastaan, että kaupunki kustantaisi kattojen valkaisemisen ja seinäin yksinkertaisen paperoimisen sekä aivan välttämättömät pienet korjaukset Aleksanterinkadun talon n:o 22 huoneistoissa, joita oli tarkoitus käyttää osin kamarin tarpeisiin, osin sen alaisten hallitusten kokoushuoneiksi, lukuun ottamatta mainitun talon ajoportin vasemmalla puolella olevia yhtä huonetta ja keittiötä, jotka olisi luovutettava valtuuston ja kamarin yhteiselle vahtimestarille; rahatoimikonttorin sensijaan tulisi jäädä silloiseen huoneistoonsa. — Tämän yhteydessä kamari antoi valtuustolle läänin kuvernöörin vahvistaman piirustuksen, joka koski raatihuoneen itäisen kylkirakennuksen porttikäytävän, halkovajan ja tallin muuttamista kaupungin höyryruiskun, palokaluston, kalustovaunujen y. m. säilytyspaikaksi, ynnä siihen liittyvän 4,005:10 markkaan päättyvän kustannusarvion ja ehdotti, että tämä työ suoritettaisiin heti mainitun piirustuksen ja kustannusarvion mukaisesti.

Asiaa esiteltäessä kaupunginvaltuusto hyväksyen rahatoimikamarin ehdotuksen päätti¹⁾ antaa kamarille toimeksi viipymättä huolehtia sekä Aleksanterinkadun talon n:o 22 ehdotetuista korjauksista että palokaluston säilytyspaikan järjestämisestä raatihuonerakennukseen.

Vaivaishoitojohtokunnan puheenjohtajan vastaanottohuone. Vaivaishoitojohtokunnan antotta kaupunginvaltuustolta, että kaksi huonetta vuokrattaisiin ja luovutettaisiin johtokunnan puheenjohtajan käytettäväksi köyhäin vastaanottoa varten tai että tähän tarkoitukseen osoitettaisiin sopiva huoneisto

¹⁾ Valt. pöytäk. 29 p. toukok. 15 §.

jostakin kaupungin rakennuksesta, valtuusto pyysi ¹⁾ rahatoimikamarila ilmoittamaan, voitaisiinko kamarille Aleksanterinkadun talosta n:o 22 vuokratusta huoneistosta yhdeksi tai kahdeksi vastaanottotunniksi päivittäin luovuttaa mainitun johtokunnan puheenjohtajalle huone tai kaksi. Kamarin sen jälkeen ilmoitettua, että kaksi kyseisen huoneiston huonetta, joihin oli sisäänkäynti suoraan pihalta, heti voitiin luovuttaa tähän tarkoitukseen, valtuusto päätti ²⁾ oikeuttaa vaivashoitojohtokunnan puheenjohtajan toistaiseksi päivittäin yhden tai kahden tunnin ajan, jotka kamarin yksissä neuvoin hänen kanssaan tuli määrätä, käyttämään kamarin tarjoamia huoneita köyhäin vastaanottamiseen; kuitenkin puheenjohtajaa tämän johdosta ei ollut katsottava vapautuneeksi velvollisuudesta ottaa kotonaankin vastaan avun-anojia.

Kuumesairaalan huoneiston korjaukset. Kuumesairaalan johtokunnan anottua saada maalauttaa ja antaa paperoita kaikki kuumesairaalan huoneiston huoneet, mistä töistä aiheutuvat kustannukset oli arvioitu 737:40 markaksi, kaupunginvaltuusto päätti ³⁾ antaa rahatoimikamarille tehtäväksi ehdotettujen töiden suorittamisen, lukuun ottamatta ikkunain ja ovien maalaamista, jota ei pidetty tarpeen vaatimana, kuitenkin ehdoin, ettei kustannusarviossa merkittyjä hintamääriä työtä suoritettaessa saanut ylittää.

Kappelin korjaukset. Rahatoimikamarin puoltolauseen nojalla kaupunginvaltuusto myönsi ⁴⁾ enintään 3,615 markan suuruisen määrärahan erinäisiin itäisessä esplanaadissa olevan kahvilapaviljongin, n. s. Kappelin, korjaustöihin; työt suoritaisi v. t. kaupungininsinöörin valvomana ent. metsänhoitaja O. Wetterhoff, jolle paviljonki oli vuokrattu ⁵⁾ ja joka oli ilmoittanut aikomukseensa näiden korjausten lisäksi suorittaa rakennuksessa erinäisiä muita sisäkorjaustöitä, jotka hän itse kustantaisi. Määräraha oli annettava metsänhoitaja Wetterhoffille kamarin tarkastettua ja hyväksytyä puheena olevat korjaustyöt.

Tullikamarin huoneistojen kaasuvaiistus. Tullinhoitajan, hovineuvos J. E. Jerngrenin esittämän anomuksen, että kaupunki maksaisi neljä yhteensä 56:40 markkaan nousevaa kaasulaskua tullikamarin valaistuksesta vuoden 1876 syyskuun 1 p:stä mainitun vuoden loppuun, kaupunginvaltuusto rahatoimikamarin epäävän lausunnon mukaisesti hylkäsi ⁶⁾. Anomuksentekijän valitettua tästä päätöksestä läänin kuvernöörille valtuusto antoi ⁷⁾ asiasta kuvernöörin vaatiman selityksen, jossa huomautettiin, että kaupunki syyskuun 21 p:nä 1715 annetun kunink. kirjeen nojalla tosin oli velvollinen antamaan virkahuoneiston tullikamarin käytettäväksi, mutta että tämä ei vielä merkinnyt sitä, että kaupunki olisi velvollinen kustantamaan huoneiston valaistuksenkin. Myöhemmin maistraatti ilmoitti ⁸⁾ kuvernöörin hylänneen hovineuvos Jerngrenin valituksen.

4. Muut kaupungin kiinteää omaisuutta koskevat asiat.

Kaupungille lahjoitettua maata koskevat asiakirjat. Kaupunginvaltuusto oli vuonna 1876 antanut ⁹⁾ silloiselle raha-asiaivaliokunnalle tehtäväksi koota ja julkaista kaupungin kiinteää omaisuutta koskevat asiakirjat. Tämän johdosta vuoden 1876 raha-asiaivaliokunta oli painattanut joitakin van-

¹⁾ Valt. pöytäk. 14 p. elok. 23 §. — ²⁾ S:n 18 p. syysk. 13 §. — ³⁾ S:n 11 p. huhtik. 6 §. — ⁴⁾ S:n 2 p. toukok. 18 §. — ⁵⁾ Ks. s. 239. — ⁶⁾ Valt. pöytäk. 27 p. helmik. 11 §. — ⁷⁾ S:n 2 p. toukok. 12 §. — ⁸⁾ S:n 24 p. lokak. 10 §. — ⁹⁾ Ks. s. 131.